

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. IV. Ut adimpleas præceptum audiendi Missam, perinde est privata sit, an solemnis, ubicumque celebretur (nisi obstet specialis prohibitio) à quocumque celebretur Sacerdote, Ritu Græco, an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

Suaræ,

fideles intersint actionibus integræ Missæ successivè & cum tractu temporis faciendis, ne fortè sex, aut octo Sacerdotibus simul diversas Missæ partes celebrantibus, possit quis voluntati Ecclesiæ satisfacere spatio duorum circiter minutorum, quod meritò Suarius suprâ vocavit valde absurdum. Nec scitur unquam ab aliquo practicatum.

Sed neque practicandum unquam esse, declaravit Facultas Theologica Lovaniensis a. 1657. 4. Maii perstringens hanc propositionem *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro qui duas eius partes, immo quatuor simul à diversis celebrantibus audit perstringens, inquam, sequenti censurâ: Falsa est, & præceptorum Ecclesiæ elusiva, nec maiorem habet appetentiam de quatuor sacri partibus, quàm de viginis.*

Atque ex his satis probata manet prima pars Conclusionis, estò satisfieri possit præcepto per auditionem plurium partium diversarum Missarum successivè, quod scimus ab aliquibus praticari, qui existimant Ecclesiam non velle obligare ad amplius, quàm ut certâ temporis protractione fideles intersint actionibus integræ Missæ, etsi propriè & in omni rigore non spectent ad unam Missam, nec sint unius Sacrificii.

Sed numquid perinde est quam Missam audiant, privatam, an solemnem? In propria Parochia, an in Ecclesiis Regularium, aut certè in privato Oratorio? A Sacerdote bono, vel malo, excommunicato &c. stando, vel sedendo, aut flectendo? Responso erit

CONCLUSIO IV.

Ut adimpleas præceptum audiendi Missam, perinde est privata sit, an solemnis, ubicumque celebretur (nisi obstet specialis prohibitio) à quocumque celebretur Sacerdote, Ritu Græco, an Latino, de die, sive Votiva, aut pro defunctis, quocumque situ audiatur.

48.
Satisfit præcepto quocumque situ audiatur Missa.

Incipio ab ultimo, quod non indiget longâ probatione; ipsa enim experientia docet quosdam stando, alios sedendo, ægrotos etiam in lecto jacendo audire Missam diebus Dominicis & Festivis, & nemo arguit eos de transgressione præcepti, salvâ semper debirâ reverentiâ, & secluso scandalo.

Unde quòd aliqui corripiantur, qui tempore elevationis Augustissimi Sacramenti

Corporis & Sanguinis Christi impudenter manent stantes, vel sedentes, aut uno genu flectunt, non est ideo, quia tali situ corporis nequeunt satisfacere præcepto audiendi Missam; nullo enim jure positivo certus situs præscribitur; sed quoniam non exhibent debitam jure naturali reverentiam Corpori, & Sanguini Christi, sive ipsi Christo & Deo, quem credunt, aut saltem credere & debent sub speciebus realiter contineri.

Prima quoque pars Conclusionis, uti & secunda per se notæ sunt ex communi sensu Doctorum & Fidelium, quorum major pars audit Missam privatam absque vel minimo scrupulo levissimi peccati. Nec magis timent de peccato, etsi Missam non audiant in propria Parochia; sed in Ecclesiis Regularium, aut in aliena Parochia; estò aliqua jura contrarium significare videantur, nimirum Fideles teneri ad audiendam Missam solemnem in sua Parochia.

Audiamus Sixtum IV. Extravag. De Treuga & pace, c. 2. ibi: *Quòdque Fratres Meo dicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis diebus Festivis & Dominicis, cum iure sit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia: nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.*

Quæris quod sit illud jus, quod Pontifex hic citat? Respondeo cap. 2. de Parochiis, ubi sic dicitur: *Ut Dominicis vel Festivis diebus Presbyteri, antequam Missam celebrent, Plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto (nota bene) Presbytero, ibi velit Missam audire, quem si invenerint, statim ab Ecclesia abiciant.*

Et quamvis hæc jura non loquantur expressè de Missa solemni, & majori; tamen revera videtur de illa esse sermo, nam tunc temporis sic moris erat. Et de illa planè loquitur Canon. *Omnes fideles, Can. Missas, & Can. Cum ad celebrandos de Consecratione dist. 1. quos superius allegavimus, Conclusionem 1. Unde in Can. Et hoc attendendum est 52. eadem dist. decernitur, ut Missæ peculiares, quæ per dies solemnes à Sacerdotibus sunt, non ita in publico fiant, ut propter eos populus à publicis Missarum solemnibus, quæ horâ tertiâ Canonice sunt, abstrahatur: & ut Sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, & populus in unum ad Missarum publicam celebrationem conveniant.*

Verùm hæc & similia jura, in quantum contraria videri possent nostræ Conclusioni, consuetudine generali penitus abolita non dubitamus, ita ut nulla prorsus sit obligatio per se loquendo audiendi Missam solemnem, vel audiendi Missam privatam in propria Parochia quocumque Festo totius anni; sed perfectissimè huic præcepto satisfaciat per auditionem Missæ privatæ in omni Ecclesia, etiam inter-

dicta, aut violata, si bonâ, vel malâ fide contingat in illis celebrari; immo in quocumque loco, excepto fortassis Oratorio privato, de quo infra.

Tridentino ostenditur
Quæ probè intelligens Concilium Tridentinum licet sess. 24. de Refor. cap. 4. dicat, Teneri unumquemque Parochia sua interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendam Verbum Dei: equidem de audienda Missâ nullam facit mentionem; quin imò universalis consuetudo hodiernâ Ecclesiâ satis ostendit non esse receptam illam obligationem, etiam quoad Conciones, fortassis, quia attentis his, quæ communiter accidunt, commodè id fieri non potest.

et ex eodem confitetur
Unde in eodem Concilio sess. 22. in Decreto de Obser. & evitand. in Celeb. Missâ solùm dicitur: Moneat, Episcopus, eandem populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis, & maioribus Festis accedant. Et Congregatio Sacra Concilii Tridentini declaravit, Non posse Ordinarium nullis, & panis, etiam in causa notabilis negligentia aut contumacia cogere populum ad audiendam Missam & sacram Concionem in Ecclesiâ Parochiali. Ita refert Azorius Tom. 1. lib. 7. cap. 8. q. 6.

52.
Mendicantium Privilegia circa hanc materiam.
Primum Leonis X.
Omitto privilegia Mendicantium, quorum primum concessit Leo X. Bullâ quæ incipit: Intelleximus quosdam in dubium revocare. 25. apud Cherubinum, quam lubens hic adscribo: Intelleximus quosdam in dubium revocare, & perinde timoratis conscientis scrupulum iniicere, si Christi Fideles, qui Dominicis & Festis Diebus extra Ecclesias suas Parochiales, Missas audiunt in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Ecclesiâ præcepto de Missâ audienda satisfaciunt.

Nos autem ambiguitatem huiusmodi penitus tollere volentes, ut cum sinceriori conscientia Fideles quique Deo creatori suo serviant, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium notum facimus, omnes Christi Fideles utriusque sexus (qui non contempto proprio Sacerdote Parochiali) in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis & Festis Diebus Missas audiant, satisfacere præcepto Ecclesiâ de Missâ audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati, penamque incurrere.

Alterum Pii V.
Idem concessit Pius V. Bullâ: Etsi Mendicantium, apud Cherubinum 41. §. 8. in fine his verbis: Ipsi Christi Fideles ulla tenore desuper molestari aut impediri per locorum Ordinarios, seu Rectores parochialium Ecclesiarum, aut alios quoscumque ullo pacto, causâ vel occasione non valeant seu debeant, sed præfati Christi Fideles audiendo Missam, & alia divina Officia in Ecclesiâ Fratrum huiusmodi diebus Dominicis aut Festivis, præcepto Ecclesiâ de illis audiendis satisfecisse censeantur.

53.
Respondet Theophilus Parochialis parte 4. art. 7. Gregorium XIII. Bullâ quæ incipit: In tanta rerum & negotiorum mole (apud Cherubinum 9. apud Rodrig. 38.) illam Pianâ constitutionem reduxisset ad terminos juris communis,

& ad Decreta Concilii Tridentini: & cum privilegium Leonis X. sit ejusdem argumenti, per consequens illi derogatum esse.

Deinde in confirmatione privilegiorum Ordinum Mendicantium factâ ab eodem Gregorio per Bullam: Ex benigna, & à Clemente VIII. per Bullam: Ratio Pastoralis, & ab aliis Pontificibus semper apponitur clausula: Dummodo sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non sint contraria. Per quam clausulam omnium Mendicantium privilegia ad eisdem juris antiqui & novi terminos reduxerunt uno ore prædicti Pontifices.

Et hujus reductionis effectus hic est, ut quidquid privilegij & gratiâ est, quod deprehenditur vel in usu non esse, vel contrariari juri communi, Sacris Canonibus & Decretis Concilij Tridentini ipso facto vim non habeat, sit cassum, derogatum, sit nullum, non subsistat. Ita Theophilus art. 7. & 8. ut refert Bassæus verb. Missa 8. n. 9.

Sed, pace vestra ô Theophile, non videris inspersisse Bullas Pontificias, aut certe si insperseris, non perspexisse. Fateor, Gregorius in confirmatione privilegiorum Fratrum Minorum addit clausulam: Quatenus sunt in usu & sacris Canonibus, & Decretis sacri Concilii Tridentini non adversantur: at verò Clemens VIII. usus non meminit, & sola excipit Decreta Concilii Tridentini ac alia quædam particularia à se edita, dicens: Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium, ex certa scientia in his omnibus, in quibus Decretis Concilii Tridentini non adversentur, salvis etiam Decretis à nobis in favorem Fratrum Reformatorum concessis, approbamus & confirmamus, ac innovamus, perpetuamque roboris firmitatem obtinere & firmiter observari &c. decernimus.

Quantum autem ad priorem constitutionem Gregorianam, si eam, ut oportet, propriis oculis legisses, & perlegisses, proculdubio vidisses hæc verba: Nos hæc tantâ varietate cognita, quæ etiam ex multiplici litterarum & constitutionum editione procedit, præsentibus & futuris discernimus occurrere volentes, de nobis attributa potestatis plenitudine statimus & ordinamus, de prædictis & aliis omnibus litteris, & constitutionibus, quæ ab eodem Prædecessore ejusdem de rebus pro quorundamque Regularium, etiam Mendicantium Ordinibus, & Congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus quibuscumque in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ sive ex iure veteri, sive ex sacris dicti Concilii Decretis, sive alias legitime (nota bene) ante dictarum litterarum & constitutionum editionem erat, & si ipsæ non emanassent, futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem, suamque, pristinam & integram statum, ac terminum illa omnia reducimus.

Subsumo: atqui ex privilegio Leonino & universali consuetudine Fideles satisfecerint præcepto, audiendo Missam in Ecclesiis Men-

xiffe ad ter-
minos juris
communis

Bassæus

54.
Sed ejus rationes dissolvantur, &c.

55.
& tenor Gregorianæ constitutionis declarat.

& ostenditur per eam non esse revocatam constitutionem Pianam,

esse de
con
cilio

Mendicantium ; etsi Constitutio Piana non emanasset : ergo quoad hoc punctum manet Constitutio Piana & Leonina.

56.
neque
Leoninam.

Atque ut revocata esset Piana, quis dedit Theophilo auctoritatem extendendi Gregorianam ad Leoninam? Nesci vixit in positivis non valere argumentum à paritate rationis? Et verò qui revocat vel reducit Bullam aliquam ad terminos juris communis, propter multitudinem privilegiorum, ideo convincitur revocare vel reducere Bullam, quæ tantum continet unicum privilegium?

Marchantius.

Putas quòd Eugenius IV. quia in Bulla: Ordinis sui 31. apud Rodriguez judicavit nimis durum & periculosum, Moniales Sanctæ Claræ obligari sub peccato mortali ad centum & triginta præcepta Regularia, ideo judicaverit nimis durum & periculosum obligari ad unicum; v. g. lectionem Horarum Canoniarum? Non puto, quidquid dicat noster Marchantius in suis resolutionibus casu 30. in fine.

57.
An Grego-
riana Con-
stitutio fac-
sit recepta
aut promul-
gata?

Non tango hic, quod lego apud Dianam parte 3. Traçt. 2. resol. 107. videlicet: Constitutionem Gregorii XIII. non fuisse promulgatam, nec in praxi receptam testatur Peirinus in privilegiis Minimorum Tom. 2. Constit. 7. Pii V. §. 1. n. 2. Henriquez lib. 7. de Indulgentiis cap. 24 n. 8. Thomas à Jesu de procur. omn. gent. salvan. l. 12. cap. 8 Hieronymus Llamas in Method. p. 1. cap. 7. §. 6. Navarrus in Manuali c. 27. in fine ubi testatur, quòd licet Gregorius XIII. voluerit dictam Bullam promulgari, tamen postea non publicavit. Hucusque Diana.

Sententia
Navarræ

Subjicio verba Navarræ: Quoniam verò promissimus inferere hic tenorem cujusdam Bullæ felicitis recordationis Pii V. & moderationis eorum, de quibus in subjecta Gregorii XIII. Bulla, si exiret interea, quæ, quia non exivit, solam hanc subjicimus, prout supra etiam promissimus: Gregorius Episcopus servus &c. Ad perpetuam rei memoriam. In tanta negotiorum mole &c.

quam ex-
plicat. Bas-
sius.

In quibus verbis, inquit Bossæus supra, clarè innuit prædictam Bullam Gregorii XIII. fuisse quidem propositam in mente, & proposito Papæ, vel etiam scriptam, sed non exivit, id est, non fuit promulgata.

58.
Sed malè,

Sed quid dicam? Et hic Auctor atque alii cum ipso videntur cursim ac subsultim legisse Navarrum, haud maturè expendentes, de qua Bulla loquatur, quando ait: Si interea exiret, certè non de Bulla Gregorii XIII. nam illam distinctis verbis inserit pro fine istius capituli 27. & totius libri, sed de Bulla Pii V. cum moderatione, quam ipsemet dicitur concepisse; sic enim ait præfatus Auctor cap. 21. Manualis n. 5. in fine:

ut constat
ex ipsius

Obstat fortiter (loquitur de auditione Missæ diebus Dominicis & Festis in Ecclesiis

Mendicantium) id quod ibi (sess. 22. Concilii Tridentini in Decreto de Obser.) subditur, posse scilicet Episcopum auctoritate Apostolicâ jubere circa hoc opportuna, nisi respondeatur, non videri debere opportunum, ut cum scandalo tot Laicorum & Monachorum, tam generalis consuetudo, quam etiam in Urbe servari videmus, tollatur; præsertim quòd felicitis recordationis Pius V. in Bulla motus proprii latâ mense Julio 1567. declaravit, audientes Missas Festis diebus in Monasteriis Mendicantium satisfacere huic præcepto: Cujus Bullæ tenor cum moderatione, quam ipsemet dicitur concepisse, si publicetur interea, ponetur in fine capituli 27.

Profectò Bullam Gregorianam Romæ publicatam fuisse, testantur qui eam publicaverunt apud Cherubinum supra, hisce verbis: Anno à Nativitate Domini nostri Jesu Christi 1573. indictione 1. die vero 23. mensis Martij Pontificatus S. D. N. Gregorii divina providentiâ, Pape XIII. anno 1. retroscripta littera affixa. & publicata fuerunt ad valvas Basilicarum Principis Apostolorum, & Sancti Joannis Lateranensis de Urbe & Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ per nos Ioannem de Soya, & Marcum Antonium Brutum, eiusdem S. D. N. Pape Cursum.

De publicatione itaque non est dubitandum: quamquam existimem per illam Bullam non esse revocatum privilegium Leoninum, quod neque est contra jus commune, neque contra Decreta Concilii Tridentini; quoniam, ut ostendimus, nusquam Tridentinum obligat Fideles ad audiendum Sacrum in propriis Parochiis, neque jus commune seculo contemptum proprii Presbyteri.

Quis autem dixerit Parochianum contemnere proprium Parochum, si Missam audiat in Monasteriis, eò quòd ibi quietius ac devotius audiat & facilius habeat Missam, ob multitudinem celebrantium Religiosorum, & primo mane, vel ob aliam causam?

Adde consuetudinem generalem æquivalente juri communi; ex quo infert Azorius tom. 1. lib. 7. cap. 6. non posse Episcopum constituere generale præceptum, ut uniusquisque Parochianus audiat Missam in sola sua Parochia, nisi fortè tota aut maxima pars Parochianorum, Parochiam desereret, vel contemneret, aut si res divina audiretur extra ullam causam, justam scilicet & legitimam in privatis Sacellis & Oratoriis, nullo ad id Pontificio privilegio munitis.

Dices; hoc videtur repugnare Concilio Tridentino supra à Navarro citato, quod sic ait: Hac igitur omnia, quæ summam enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quacumque alia huc pertinere visa fuerint; ipsi pro data sibi à Sacrosanctâ Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ,

Secl. fin. De Præcepto audiendi Missam. Concl. 4. 647

lica, prohibeant, mandent, corrigant, statuunt, atque ad ea inviolatè servanda, censuris Ecclesiasticis, alijsq; penis, qua illorum arbitrio constituentur, si-
delem populum compellant, non obstantibus privile-
gijs, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudi-
nibus quibuscumque.

Responso
ex declara-
tione Car-
dinalium,
62.
& ipso Con-
cilio Doctri-
no.

Respondet; constat ex Declaratione Cardi-
nalem superius commemoratà, quòd non fue-
rit mens Concilii sub illis verbis: *Quicumque
alia huc pertinere visa fuerint, comprehendere au-
ditionem Missæ in propria Parochia; alioquin
Cardinales Interpretes Concilii edidissent De-
clarationem in terminis Concilio contrariam,*
quod non est facillè præsumendum. Præsertim
cùm auditio Missæ in propria Parochia per
se non pertineat ad cultum & venerationem
debitam tam Sancto ac tremendo Sacrificio;
qui tamen cultus ac veneratio potissimum,
immo solum attenditur in illo Decreto; lic
quippe incipit:

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ
Sacrificium omni Religionis cultu, ac veneratione
celebretur, quivis facillè existimare poterit, qui cogi-
tarit, maledictum in sacris Literis eum vocari, qui
facit opus Dei negligenter. Quòd si necessario statemur,
nullam aliud opus auctò sanctum ac divinum à Christi
Fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum
Mysterium, quo vivifica illa hostia, quæ Deo Patri
reconciliati sumus, in Altari per Sacerdotes quotidie
immolatur; satis etiam apparet omnem operam &
diligentiam in eo ponendam esse, ut quantà maximà
ferri potest interiori cordis munditià & puritate, atque
exteriori devotionis, ac pietatis specie peragatur.

Cùm igitur multa iam sive temporum vitio, sive
hominum incurià & improbitate irrepisse videantur,
quæ à tanti Sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei de-
bitus honor & cultus ad Dei gloriam, & Fidelis populi
edificationem restituatur, decernit Sancta Synodus, ut
Ordinarij locorum Episcopi, ea omnia prohibere,
atque è medio tollere sedulo curent ac teneantur,
quæ vel avaritia idolorum servitus, vel irreverentia,
quæ ab impietate vix seuncta esse potest, vel super-
stitione verà pietatis falsa imitatrix induxit. Hactenus
Concilium.

Putas autem quia huc pertinet auditio
Missæ in propria Parochia? Certè non dubi-
to; quin sapissimè in Ecclesijs Mendicantium
quietius, devotius, & cum majori reverentia
audiatur Missa, quàm in propria Parochia. Ni-
hilominus moneant Episcopi populum, ut fre-
quenter ad suas Parochias accedant, si non ex
obligatione audiendi inibi Missam, saltem ex
obligatione sciendi præcepta Ecclesiæ, puta je-
juniorum ac Festorum (quæ solent à Parochijs
declari) nisi aliunde sufficienter sint instructi.

63.
An possit
satis fieri
præcepto
audiendo
Missam in
privato O-
ratorio?

Ceterùm si verè Pontifex statuit non sa-
tis fieri præcepto, nisi per auditionem Missæ in
propria Parochia, dico, tunc apud Mendican-
tes, vel in alia Ecclesijs, quantumcumque audia-
tur Missa, per illam minimè impleri præceptum.
Et ideo addidi in Conclusionè: *Nisi obstat*

specialis constitutio, qualis fortè invenitur in
Brevi Pontificio, quo conceditur Oratorium
privatum, ut patet ex formula, quam subji-
cio: *Clemens Papa IX. Tibi Diocesis Mecht-
mensis, qui ut assertus de nobili genere procreatus
existis, ut in privato domus tue solita habitationis
Oratorio ad hoc decenter muro exstructo & ornato,
seu exstructo & ornato, ab omnibus domesticis
usibus libero, per Ordinarium loci prius visitando &
approbando, ac de ipsius Ordinarij licentia, &
eius arbitrio duratura, unam Missam pro unoquoque
die, dummodò in eadem domo celebrandi licentià,
quæ adhuc daret, alteri concessa non fuerit, per
quemcumque sacerdotem ab eodem Ordinario ap-
probatum seculari, seu de Superiorum suorum
licentià Regularem, sine tamen quorumcumque
iurium Parochialium præiudicio, ac Paschatis Re-
surrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini
nostri Iesu Christi, nec non alijs solemnioribus anni
Festis diebus exceptis, in tua & familia tua, nec
non hospitum tuorum nobilium præsentia celebrari
facere liberè & licitè possis & valeas indulgenus.
Non obstantibus &c. Volumus autem quòd fami-
liares servus tuis non necessarij, ibidem Missæ inter-
essentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia
diebus Festis de præcepto minimè liberi censentur.
Datum Romæ &c.*

Hic est tenor ordinarij teste Tamburino de
Sacrificio l. 1. c. 4. §. 4. n. 1. cujus singulas clau-
sulas breviter explicat n. 2. & sequentibus; & ad
propositum nostrum n. 34. ultimam clausulam:
Volumus autem &c. sic interpretatur, ut familiares
non necessarij neutiquam satisficiant suæ obli-
gationi per auditionem Missæ in tali Oratorio;
quia clarè, inquit, excluduntur à Pontifice.

Contrarium docet Homobonus de Exam.
Eccl. q. 14. t. 8. c. 5. p. 2. & Pellizzarius to. 2.
Man. Reg. tract. 8. c. 2. sect. 2. subsect. 2. q. 14.
tum quia iam est consuetudo audiendi Missam
extra Parochiam; tum quòd clausula illa solum
apponatur ex stylo Curie, quia fortasse alicubi
non est abrogatus ille ritus, ad eòque ubi
abrogatus est, perinde se habeat, ac si non fuisset
apposita.

Respondet Tambur. numquam introductam
fuisse consuetudinem audiendi Missam in loco
à Summo Pontifice prohibito, qui hoc ipso, quo
excludit Oratorium privatum à loco apto ad
satisfaciendum præcepto, consequenter inducit
præceptum audiendi Missam, non quidem in
Parochia, cùm id sit abrogatum, sed inducit
præceptum audiendi in loco publico, qui non sit
Oratoriū illud, quod ipse exclusit omnino vult.

Confirmatur à simili: fac esse usum jejuna-
re die Dominico, incidente eò die Vigilià de præ-
cepto; velle tamen nunc Summum Pontifi-
cem eum usum de medio tollere, & præci-
pere, ut in eo casu jejunetur in Sabbato. Si
sic præciperet: *Volumus ut per ieiunium die
Dominico factum non satisfiat præcepto ieiunij, sed
sit obligatio ieiunandi in Sabbato:* inquiri,

N n n n n

Breve Pon-
tificium
quo conce-
ditur priva-
tum Orato-
rium,

64.

64.
cujus ulti-
ma particu-
la explica-
tur à Tam-
burino,

65.
contra Ho-
mobonum
& Pellizza-
rium,

65.
Ad quorum
fundamenta
respondet,

& confir-
mat suam
explicatio-
nem à li-
milli,

qui jejunaret die Dominico, satisfaceret præcepto? Enimvero non satisfaceret, quia eo ipso quod Pontifex excludit illum diem, reddit illum ineptum ad satisfactionem præcepti, addicit enim præceptum ad alterum diem. Pari igitur modo, dum actum excludit Oratorium, reddit illud ineptum pro satisfactione præcepti de audienda Missa, addicit enim illud ad alterum locum, & consequenter remanet in Fidei obligatio alibi audiendi. Ita Tamburinus.

66. **Alia confirmatio.**
Et sanè si Pontifex sic præcepisset auditionem Missæ: *Volumus ut omnes Fideles singulis diebus Dominicis & Festis audiant Missam in Ecclesia Parochiali, nec possint satisfacere audiendo in aliena Ecclesia;* qui audiret apud Mendicantes, procul dubio non satisfaceret voluntati Pontificis: ergo neque de facto satisfacit, quando sine privilegio audit in Oratorio privato; quandoquidem velit Pontifex ut audiat in Ecclesia sive loco publico, nec possit satisfacere audiendo in tali Oratorio. Quid enim refert, sive à principio lex ita fuerit lata, sive postmodum à Legislatore sic modificata?

Nam quod aliqui dicunt, sufficere ut ponatur substantia præcepti, verum est, quando modus expressè non præcipitur; alioquin tam modum (quando non est merus internus, & non superat communiter humanam fragilitatem) quam ipsam substantiam posse præcipi, à nemine potest negari; vel dic, substantiam hujus præcepti esse, audire Missam tali loco, & tempore.

Unde consequenter loquendo, videri posset alicui, quod in diebus exceptis in concessione Oratorii, nequeat satisfieri præcepto Ecclesiæ audiendo inibi Missam.

Sed contrà facit, quod aliud sit prohibere Missam in aliquo loco, v. g. in Ecclesia violata, & aliud velle ut per ejus auditionem non satisfiat præcepto; argumento cap. *Ad Apostolicam* 16. de Reg. ibi: *Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roborem firmitatem.* Cur igitur audiens Sacrum in Ecclesia violata, quamvis illicitè id faciat, haud equidem per talem auditionem satisfaciat præcepto Ecclesiæ? Non video quid possit obstatè præter voluntatem Ecclesiæ.

68. **Potest satisfieri præcepto per auditionem Missæ prohibita.**
Dico itaque, sive Ecclesia sit violata, sive interdicta, sive celebretur illicitè in privato Oratorio, vel sub dio, vel alio quocumque loco, audientem talem Missam, quamvis aliquando peccet, semper tamen satisfacere præcepto Ecclesiæ, nisi Pontifex expressè significet se velle, ut tali auditione non satisfiat. Ratio patet, quia ponitur substantia præcepti, scilicet auditio Missæ, est vitata per circumstantiam extrinsecam.

Atque ita intelligo Constitutionem Concilii Agathensis cap. 21. & refertur de Consecr. dist. 1. cap. 35. *Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, Orato-*

rium in agro habere voluerit, reliquis festivitibus, ut ibi Missæ audiat, propter fatigationem famulæ, iustâ ordinatione permittimus. Pascha vero, Natali Domini, Epiphaniâ Domini, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali Sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festivitibus habentur, non nisi in Civitatibus, aut in Parochiis audiant. Hanc, inquam, Constitutionem intelligo de simplici prohibitione auditionis; non autem irritatione, ut sic loquar, quasi per istam auditionem reverà non satisfaceret præcepto Ecclesiæ audiendi Missam in illis diebus.

Aliud omnino est dicendum, quando Pontifex expressis verbis significat se non velle, ut satisfiat præcepto per auditionem Missæ in tali loco; tunc enim locus ille non est circumstantia aliqua extrinseca, sed quasi pars substantialis, ut antè probavimus.

Sed neque sic plene est exhausta difficultas; nam videtur licentia ista celebrandi in Oratorio privato, peti in ordine ad satisfaciendum præcepto; ergo quando Pontifex concedit, ut possis licitè, & valeas celebrari facere omnibus diebus, exceptis Paschate Resurrectionis &c. implicite satis significat, quod nec licitè possis facere celebrari prædictis diebus, nec valeas, id est, validè possis quantum ad impletionem præcepti. Concessio siquidem intelligitur juxta formam petitionis.

Et quidem si talis forma foret, de quo mihi non constat, consequenter dicerem, neque illis diebus in tali loco satisfieri præcepto. Sin autem ex eo intuleris; ergo etiam non satisfiet in loco interdicto, violato &c. Respondeo Negandum Consequentiam; quia de tali voluntate Pontificis non habemus nequidem probabile aliquod indicium.

Ut etiam, ut veniamus ad tertiam partem Conclusionis, estò Pontifex prohibeat audire Missam Sacerdotis excommunicati non tolerati; equidem quod nolit me per illam auditionem satisfacere præcepto, nec explicite, nec implicite uspiam significavit.

Dices; Ecclesia non vult audire Missam illius; ergo hæc non est præcepta.

Respondeo distinguendo Consequens: non est præcepta, id est, non est præceptum audire Missam excommunicati, ita quod excusaretur à transgressione, si non audiret, concedo totum; ergo non est præcepta, id est, non est præceptum audire Missam excommunicati, ita quod possit satisfieri per talem Missam, nego Consequentiam. Siquidem ponitur substantia actus, quantumvis vitata per circumstantiam extrinsecam; sicuti quando audio Missam ex vana gloria, vel alio fine etiam mortaliter peccaminoso, nemo dubitat etiam per talem auditionem satisfieri præcepto. Itaque Ecclesia non prohibet audire talem Missam, quæ Missa est; sed quæ dicitur à tali Sacerdote, quod extrinsecum est Sacrificio.

Confira

71. Confirmatur à simili, rosque Theologos satisfit præcepto Communionis per Communionem sacrilegam; tametsi illa quæ sacrilega, non præcipiatur; immo iure divino prohibetur, vel etiam Ecclesiastico, si v.g. communicans sit excommunicatus. Cujus ratio alia esse non potest, quàm communis doctrina in Tractatu de Legibus; videlicet nequidem legem naturalem per se obligare ad modum virtutis.

Ex quo inferitur, etiam illum, qui excommunicatus audit Missam in die Festo, quantumvis peccet sic audiendo, propter prohibitionem Ecclesiæ; attamen satisfecisse præcepto, adeoque licet tempore opportuno eodem die abolveretur ab excommunicatione, non teneri iterum Missam audire.

Perinde est quo ritu celebratur Missa, Latino sive Græco, & quâcumque lingua, Latinâ sive aliâ, semper enim ponitur substantiâ præcepti.

72. Non disputo hic de numero Missarum; nam ex consuetudine generali palam est omnibus, perfectissimè satisfacere huic præcepto, qui unam audit Missam, etiam in die Nativitatis, quamvis multi ex devotione, sicut Sacerdos tres Missas celebrat, ita & ipsi tres audiant.

Unde quod dicitur in cap. Missas de Consecrat. dist. 1. Missas die Dominico secularibus totâ audire speciali ordine præcipimus; quamquam distributione commodâ sufficienter intelligatur, ut unusquisque Missam integram audiat; tamen si etiam ad singulos velimus Missas in plurali referre, & sic rectè intelligi poterit debere unumquemque Fidelium audire integras Missas, scilicet Missam Catechumenorum, quæ terminatur ad Oblationem exclusivè, & Missam Fidelium ab Oblatione utique usque ad finem; hæc enim consideratione totum Missæ Officium dici sæpè solet Missarum solemnitas seu celebratio, juxta illud Soteris Papæ & refertur de Consecratione dist. 1. cap. 61. Hoc quoque statutum est ut nullus Presbyterorum Missarum solemnità celebrare presumat &c.

73. Similiter quantum ad dies, in quibus Missa est audienda, consuetudo satis manifestè declarat, præter dies Dominicos non teneri Fideles ad assistendum Missæ, nisi illis diebus, qui tamquam Festi proponuntur colendi à toto populo cum approbatione Ordinarii, sive proponantur ex voto, sive ex consuetudine, sive ex præcepto generali totius Ecclesiæ, sive ex præcepto speciali loci.

Proinde si à me quæritur, an in Episcopatu Mechliniensis sit adhuc obligatio audiendi Sacrum in die Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, & similibus, qui ex generali præcepto, vel consuetudine ante Bullam Urbanam VIII. quæ incipit: *Universa per orbem*

(editâ anno 1642. idibus Septembris inter Urbanianas 164. apud Cherubinum) tamquam Festivi colebantur; per hanc autem Bullam non Festivi declarati sunt §. 3. sub his verbis: *Ad reliquorum verò dierum observantiam, quos hætenus sive in universa Ecclesia, sive in quavis Natione, aut Regno, Provinciâ, Diocesi; aut loco quomodocumque sive ex præcepto, sive ex consuetudine, sive ex devotione Christi Fideles tamquam Festivos celebrarunt, nequaquam ex præcepto ipsos teneri dictâ auctoritate tenore præsentium perpetuò etiam decernimus & declaramus.*

Si, inquam, quæritur, an adhuc illi dies obligent; Responsum relinquo Archiepiscopo Mechliniensis, qui hætenus illam Bullam noluit in sua Diocesi promulgari. Si consuetudo decennalis aut vicenaria vim aliquam habet, liquet profectò antiquam obligationem necdum cessasse, neque novam aliquorum dierum, quæ in eadem Bulla specificantur, esse introductam.

Dixi signanter: *Cum approbatione Ordinarii*; nam potestas relicta à Christo in Ecclesia instituendi Festa, absolute & universali ter residet in Summo Pontifice; in Episcopo respectu suæ Diocesis, dependenter (quantum ad jus commune spectat) à consensu Cleri & populi, nullo autem modo in Principe sæculari. Sed hæc ad alium Tractatum spectant.

Interim non abs re erit (quoniam Principes laici subinde plus sibi putant licere, quàm reverè liceat) hic inferere Constitutionem Innocentii X. editam anno 1653. die 6. Octobris; in qua Pontifex sic decernit: *Nos quibus universalis Ecclesia regimen à Domino commissum est, considerantes quàm perniciosum auctoritati Ecclesiastica id esse possit, cum Principes laici, quos in rebus Ecclesiæ obsequendi potius manet necessitas, quàm auctoritas imperandi, non habeant facultatem indicendi dies Festos in honorem Sanctorum. De Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium sacris Ritibus præpositorum, quibus hoc negotium discutiendum commissimus, consilio, prædictas literas (Senatus Mediolani) ac editam (Gubernatoris status Mediolanensis) emanatâ auctoritate laicali super observatione prædictæ festivitatis Sancti Dominici fuisse & esse omnino nulla, nulliusq; roboris & momenti, nec aliquo modo servanda, Apostolicâ auctoritate tenore præsentium declaramus. Habetur apud Cherubinum tom. 3. fol. 300. & incipit Constitutio: *Cum nuper ad notitiam nostram.**

74. Restat quæstio, an præcipiatur Missa de die, sive de Festo, an verò satis sit audire Missam votivam, aut pro defunctis? Sed ex iisdem principiis non difficulter resolvitur, quamquam congruum sit audire Missam de die, seu Festo occurrente, sicuti conveniens est, quòd Sacerdos talem Missam celebret; equidem

74. Apud quos relideat potestas instituendi Festa?

Immo, X. Non residet in Principe laico.

75. Non necessarium auditur Missa illo die occurrente.

N n n n 2

equidem quâcumque auditâ satisfieri præcepto. Sic declarat consuetudo, maximè cum in iure nulla fiat mentio huius vel illius Missæ. Et verò quoniam vulgus neque in hoc facit differentiam, neque moraliter potest, non fuisset congruum aliter illud præceptum imponi.

76. *Objectio solvitur. Prima expositio c. 2. de Celebr. Missæ. Suarez.*
Nec obstat cap. 2. de Celebr. Missæ, ubi videtur prohiberi Laicis, ut Missas non audiant, nisi de eodem die, quippe non est sermo de hac re; sed, ut putat Suarez disp. 83. sect. 2. §. *Atque ex his*, de superstitione quorundam, qui non videbantur sibi Missam audire nisi principium Evangelii Sancti Joannis, & Missas peculiâres de Sancta Trinitate, aut de Sancto Michaële audirent.

Hæc sunt verba textûs: *Quidam Laicorum habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Evangelium: In principio erat Verbum: & Missas peculiâres, hoc est, de Sancta Trinitate, & de Sancto Michaële, & ideo sanctum est in eodem Concilio, ut ulterius hoc non fiat, nisi suo tempore.*

Additur præterea alia exceptio: *Et nisi aliquis velit propter reverentiam Sanctæ Trinitatis, non pro alia devotione audire.* Ergo licet audire Missam votivam legitimâ intentione & reverentiâ, & non pro alia devotione, id est, pro aliqua divinatione, ut legitur in Concilio Saleguntadiensi cap. 10. ubi textus ille habetur, & non aliud.

77. *Secunda expositio.*
Deinde cum legis: *Ut per singulos dies audiant*, cogita in hoc capite non esse sermonem de Missis tantum, quæ audiuntur ad implendum præceptum, ut aliqui videntur velle; nam liquidò constat non esse obligationem audiendi Missam per singulos dies.

Tertia. Tertia expositio sit, quam habes Conclusionem 29. puta jus illud loqui de Missa solemnè, ut colligi videtur ex his verbis subsequentiibus: *Sed si voluerint, ut sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant pro salute vivorum, & etiam defunctorum.*

Et hæcenus quidem de obligatione huius præcepti, qualitate Missæ, quantitate, loco, situ &c. Unum video deesse, de quo potissimum controversatur inter Doctores, quæ nimiam attentione & intentione debeat quis assistere Sacrificio ex vi huius præcepti. Pro resolutione pono tres sequentes Conclusiones.

CONCLUSIO V.

Ad debitam auditionem Missæ requiritur præsentia moralis.

Est communis, & probatur; quia præcipitur actus humanus: ergo præsentia aliqua humana, sive moralis. Consequentia est evidens. Antecedens ab omnibus conceditur in Tractatu de Legibus, ubi de materia legis humanæ; & breviter ostenditur, quia lex est regula actuum humanorum, sive moralium: quod vel inde satis patet; quoniam lex est actus rationis & voluntatis: ergo etiam præcipitur actus rationis & voluntatis. Deinde potestas legislativa propria est creature rationali: igitur illam dirigit quæ rationalis est.

Enimverò sicuti creatura irrationalis certitas habet sibi regulas præfixas ab Auctore naturæ, per quas determinatur & inclinatur ad certas operationes, ita pariter natura rationalis quæ talis, sive quæ libera, oportet ut habeat certas quasdam regulas, secundum quas, actiones sibi proprias sive liberas possit, & debeat dirigere: illæ autem regulæ sunt leges divinæ, & humane.

Ex quo sequitur hoc Corollarium: Si aliquis incipiat Missam audire, & postea etiam involuntariè dormiat per notabilem ejus partem, non satisficit præcepto. Similiter, si aliquis dum Missam audit, raptum seu ecstasim patiat, quæ ab omnium sensuum usu alienatus sit; quia neque illa est præsentia humana. Etenim tum per somnium, tum per ecstasim, & eadem est ratio ebrietatis & amentię, homo quasi privatur statu humano, ut sic loquar, id est, in tali statu ponitur, in quo non possit proximè exercere actus humanos: ergo licet physice præsens, moraliter tamen absens censeatur, quia incapax debitæ intentionis & attentionis, ut patet ex dicendis.

Sed numquid requiritur, ut corporaliter audiat, vel videat Sacerdotem? Periphrasice manifestum est quod non: nam cæcus & surdus (inquit Tamburinus lib. 4. in Decal. cap. 2. §. 1. n. 11.) satis præceptum adimplent.

Sed quid mirum, reponit quispiam, cum surdus possit videre, & cæcus audire? Si autem surdus iuxta ac cæcus, unde constat ipsum adimplere præceptum? Respondetur, quia alio sensu externo potest percipere ea, quæ in Missa sunt, quod sufficit, ut docet idem Auctor nu. 12, dicens; satis esse ejusmodi assisten-